

نقش دین در هویت انسان

سلطنت روایی

عضو هیئت علمی دانشگاه فنی و حرفه‌ای

sal. ravaee@gmail.com

چکیده

در میان آفریده‌های خداوند متعال، انسان بارزترین آن‌هاست. آیاتی که درباره نشانه‌های قدرت الهی است، از انسان آغاز می‌شود. «من آیاته ان خلقکم من تراب ثم اذا انتم بشر تنتشرون». در اسلام، انسان‌ها دعوت به شناخت اصالت وجودی خود شده‌اند. از طرف دیگر خودشناسی، مقدمه خداشناسی است. اگر انسان خود را خوب بشناسد، خدای خود را نیز بهتر می‌شناسد. رشد هویت در انسان بدون رشد خودآگاهی امکان‌پذیر نیست. انسان‌ها دارای ارزش‌های بالقوه هستند، که اگر به فعلیت برسند، او را به مقام انسان واقعی می‌رساند. در این راستا، دین و تعلیم مذهبی راه گشا هستند و به انسان در جهت رسیدن به کمال و تعالی و دستیابی به مقام والای انسان کامل کمک می‌کنند. ما نیز به‌عنوان یک مسلمان در جامعه ایران، متأثر از آموزه‌های دینی هستیم. به‌نوعی می‌توان گفت که هویت ایرانی و اسلامی یکی است. برای مصون ماندن از بحران هویت، پایبندی به دین ضرورت دارد. تعلیم ادیان آسمانی مخصوصاً دین مبین اسلام در زمینه هویت‌پذیری بسیار غنی است. زیربنای هویت از هر نوع و با هر عنوانی که باشد، دین و مذهب است و بحران‌های هویتی در صورت بی‌توجهی یا کم‌توجهی به مباحث دینی پیش می‌آید. با توجه به مطرح‌شدن مباحثی چون عصر جهانی‌شدن و تهدید هویت ملی و دینی؛ ضرورت اهتمام بیشتر مسئولین به بحث هویت‌یابی احساس می‌گردد. پژوهش حاضر با رویکرد بررسی نقش دین در هویت انسان صورت گرفته است. این پژوهش از نوع توصیفی بوده و برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است.

واژگای کلیدی: دین، هویت، انسان

۱- مقدمه

اصولاً در نظام فرهنگی اسلام، دین عنصری در کنار سایر عناصر نیست بلکه محور و اساس فرهنگ اسلامی است و تجلی آن در تمامی مظاهر فرهنگی از معماری تا ادبیات و از پزشکی تا آداب و رسوم قابل مشاهده است. مقام معظم رهبری می‌فرمایند: ما یک جامعه اسلامی هستیم، یک حکومت اسلامی هستیم و افتخار ما به این است که می‌توانیم از منبع اسلام استفاده کنیم. (۱۳۹۰: ۱۸) قرآن هدف از خلقت انسان را عبادت و بندگی می‌داند و از سویی در مراتب بالاتر عنوان می‌دارد که عبادت، هدف متوسط آفرینش است و هدف نهایی رسیدن به معرفت و یقین است؛ که رسیدن به این مقام با تفکر و دریافت انوار هدایت الهی حاصل می‌شود؛ چرا که ظرفیت و استعدادهای عظیم انسانی اگر با ایمان و تفکر دینی هدایت نیابد، انسان به بدتر از حیوان تبدیل می‌شود. (همان، ص ۲۰۶) "ولو ان اهل القرى آمنوا واتقوا لفتحنا علیهم برکات من السماء والارض" و اگر اهل شهرها و آبادی‌ها ایمان می‌آوردند و تقوا پیشه می‌کردند، برکات آسمان‌ها و زمین را بر آن‌ها می‌گشودیم. (اعراف، ۹۶) هدف نظام اسلامی، پرورش انسانی و کمک به تعالی و کمال اوست. غایت تربیت، شناخت خداوند و اتّصاف به صفات الهی است و این راه از خود انسان می‌گذرد. خداوند می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيكُمْ أَنْفُسُكُمْ» (مائده: ۱۰۵)؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، بر